

Η εποχή Βαρθολομαίου

/ [Γνώμες](#)



• Γράφει ο Ευάγγελος Βενιζέλος

Στις 22 Οκτωβρίου 1991, ημέρα της εκλογής του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου, είχε μόλις διατυπωθεί από τον Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, που έφερε ακόμη την ιδιότητα του Προέδρου της ΕΣΣΔ, τον Μπόρις Γιέλτσιν, τότε Πρόεδρο της Ρωσίας, και τους ηγέτες άλλων έξι Σοβιετικών Δημοκρατιών πρόσκληση προς τη Βουλή της Ουκρανίας να παραμείνει σε ένα πολιτειακό σχήμα που θα υποκαθιστούσε την ΕΣΣΔ. Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία, που διαλυόταν, βρισκόταν σε πλήρη εξέλιξη. Στην Τουρκία Πρόεδρος ήταν ο Τουργκούτ Οζάλ, βουλευτικές εκλογές είχαν διεξαχθεί δύο ημέρες πριν και ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ ετοιμαζόταν να διαδεχθεί στην πρωθυπουργία τον Μεσούτ Γιλμάζ. Αυτές οι ενδεικτικές αναφορές μας επιτρέπουν να θυμηθούμε την πυκνότητα των εξελίξεων τα 35 χρόνια που μεσολάβησαν. Στην Τουρκία, από τα 35 αυτά χρόνια, τα 24 τελευταία συμπίπτουν με την άσκηση της εξουσίας από τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος έχει συνυπάρξει την περίοδο αυτή με έξι

προέδρους των ΗΠΑ και τέσσερις Πάπες.

Από την οπτική γωνία της Ορθοδοξίας, όμως, η περίοδος αυτή του ανήκει απολύτως, είναι η εποχή Βαρθολομαίου που συνθέτει με εντυπωσιακό τρόπο την παράδοση και την ανανέωση. Την ποιμαντική μέριμνα, την κανονολογική επαγρύπνηση και τη γεωπολιτική διορατικότητα. Όταν τα σπάνια χαρίσματα του προσώπου συντίθενται με την ιερότητα και το εκκλησιολογικό κύρος του θεσμού το αποτέλεσμα είναι εκθετικό. Η εποχή Βαρθολομαίου αναδεικνύει το πρωτείο του λόγου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που στα κρίσιμα θέματα είναι λόγος επιτελεστικός:

Οι περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες του «πράσινου Πατριάρχη» ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 δεν ήταν ένας πρώιμος οικολογικός ακτιβισμός, αλλά μια ολοκληρωμένη οικολογική θεολογία που αποδείχθηκε προφητική λόγω κλιματικής κρίσης.

Η σύγκληση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Κρήτης το 2016 είναι η κορυφαία στιγμή ορθόδοξης συνοδικότητας παρά την απουσία τεσσάρων εκκλησιών.

Το κείμενο «Υπέρ της του κόσμου ζωής», είναι η κωδικοποίηση ενός σύγχρονου θεολογικού λόγου, ο οποίος δεν φοβάται να αναμετρηθεί με τα μεγάλα πρακτικά και αγωνιώδη ερωτήματα των ανθρώπων. Ενός θεολογικού λόγου υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Η «θεολογία της ειρήνης» ως απάντηση στη «θεολογία του πολέμου» είναι το πρίσμα υπό το οποίο πρέπει να αξιολογηθεί το ουκρανικό αυτοκέφαλο. Το μεγάλο ερώτημα για την Ορθοδοξία είναι τώρα η ενότητά της με εκκλησιολογική βεβαίως θεμελίωση, η οποία προφανώς θα λαμβάνει υπόψη τους διεθνείς συσχετισμούς, χωρίς όμως να αποκόπτεται από το αξιακό περιεχόμενο και το θεσμικό κεκτημένο της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, κεκτημένο που οφείλει πολλά στις χριστιανικές ρίζες της νεωτερικότητας.

Η υπεράσπιση των κανονικών δικαιωμάτων του Θρόνου, η συγκρότηση της περί τον Πατριάρχη Αγίας και Ιεράς Συνόδου σε τακτική και περιοδική βάση, η Σύναξη των Ιεραρχών του Θρόνου, η ενεργοποίηση Μητροπόλεων στην Τουρκία, η παρουσία σε συμβολικούς τόπους, από την Παναγία Σουμελά έως την Κύζικο, η προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων του Πατριαρχείου και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μαζί με την αναμενόμενη επαναλειτουργία της Χάλκης, συνιστούν ένα θώρακα η σημασία του οποίου υπερβαίνει τόσο τη συγκυρία όσο και τον μεσαίο ιστορικό χρόνο.

Ο οικουμενικός διάλογος και η αδελφική σχέση με τον Επίσκοπο της Ρώμης, η

συνάντηση της Νίκαιας, η πρόταση κοινού εορτασμού του Πάσχα σύμφωνα με το ορθόδοξο Πασχάλιο είναι κινήσεις με βαθιά θεολογική και ιστορική δυναμική υπό συνθήκες κρίσης, κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής αλλά και αξιακής του δυτικού παραδείγματος.

Η προνομιακή επαφή του Πατριάρχη με τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, οι εντυπωσιακές παρουσίες του στη διεθνή πολιτική σκηνή, οι εμβληματικές ομιλίες σε θεσμούς όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι συναντήσεις με αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων, συνιστούν κινήσεις θωράκισης της διεθνούς υπόστασης του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Προφανώς μια τόσο μακρά και πυκνή περίοδος προσλαμβάνεται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με τις ευαισθησίες, τις προτιμήσεις και τις οπτικές γωνίες. Το βέβαιο είναι ότι η εποχή Βαρθολομαίου έχει διαμορφώσει το μεγάλο και ανεξάλειπτο αποτύπωμά της και, κυρίως, δεν έχει λήξει.

*** Ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος, είναι πρώην αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και υπουργός Εξωτερικών, ομότιμος καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου στη Νομική Σχολή ΑΠΘ.**

Πηγή: Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής (18/10/2026)